herpy

VARANER

Varanus scalaris

En liten, slank trevaran fra savanneskogene i det nordlige Australia, som soler seg på stammer og lurer på insekter fra et skjul i en hul grein. Arten er sjelden i fangenskap, og mange av tallene for stellet er lånt fra den nærmeste slektningen.

Familie: Varanidae Engelsk: Banded Tree Monitor Tidligere navn: *Varanus timorensis scalaris* Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**45-59 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Savanne**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**80 × 80 × 130 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-30 °C**
Varmeplass	**40-45 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**24 mnd.**
Kullstørrelse	**3-18 egg**
Inkubasjon	**120-136 dager** ved 28-29 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus scalaris er en av de minste varanene i undersslekten *Odatria*. Den blir opptil 59 cm i alt. Hodet er kort og dypt og gir arten en profil som minner om en sel. Sidene av hode og hals og ofte hodets topp er flekkete, bena er forholdsvis korte, og halen er rund i tverrsnitt med sterkt kjølede, spisse skjell. Hannene har i flere rader små, smale, hvite og tornelignende skjell på undersiden av halen like bak kloakken. Det er det tydeligste kjennetegnet på kjønn, i tillegg til at hannen er litt større med bredere hode og kraftigere hals. Navnet *scalaris* betyr sannsynligvis «stigelignende» og henspiller på det stigelignende mønsteret på ryggen hos dyrene fra typelokaliteten.

Arten ble beskrevet i 1941 som en underart av *V. timorensis* og fikk status som egen art i 1983. Taksonomien er fortsatt i bevegelse. *V. similis* regnes av noen som en selvstendig art og av andre som en østlig form av *V. scalaris*; på IUCNs rødliste er den slått sammen med *V. scalaris*. Samtidig peker en revisjon av *V. timorensis*-gruppen på at formene *kuranda* og *pengilleyi* fra Queensland fortjener å bli satt inn igjen som egne arter, og de siste årene er *kuranda* behandlet som en selvstendig art. Det er derfor usikkert hva et dyr solgt som *V. scalaris* egentlig er, og *V. scalaris* i vid forstand dekker sannsynligvis flere arter. Spør etter funnsted og dokumentasjon.

I naturen er *V. scalaris* en snedig lurejeger som sitter stille på en trestamme eller i en hul gren og venter på bytte. Den er territorial. Alle varaner har giftkjertler i underkjeven, og hos *V. scalaris* hører giften til de mest blodfortynnende blant varaner. Et bitt gir derfor ofte kraftigere blødning enn skaden i seg selv skulle tilsi, selv om arten er liten.

Arten er sjelden i fangenskap, og i 2016 ble den bare holdt i to dyreparker i verden, ingen av dem i Europa. Mange av tallene for stell og avl er derfor lånt fra den nærmeste slektningen, *V. similis*.

Som voksen krever arten et stort, høyt og varmt terrarium med solplass og UVB, levende insekter flere ganger i uken i mange år og en holder som kan takle et bitt fra et dyr som ikke er vant til menneskers nærvær. Den er ikke en nybegynnerart.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur

Utbredelse og leveområde

Varanus scalaris lever i Nord-Australia. Typelokaliteten er Beagle Bay på Dampier-halvøya i nordvestlige Western Australia, og arten er kjent fra Kimberley-regionen og Top End i Northern Territory. Etter den snaueste oppfatningen finnes den bare i et forholdsvis lite område rundt typelokaliteten. Eldre opplysninger regner også de nordlige delene av Queensland med, blant annet Cape York-halvøya, men om de østlige bestandene hører til *V. scalaris*, *V. similis* eller *V. kuranda*, avhenger av hvilken taksonomi man følger.

Det er enkelte registrerte funn i Papua Ny-Guinea og ett i Tyskland. De dekker sannsynligvis den nærstående *V. similis* og et dyr i fangenskap. Kartet viser bare opprinnelig utbredelse i Australia, og kartets funn fra Queensland bør leses med taksonomien i bakhodet.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Varanus scalaris lever i savanneskog og åpen skog i tropiske Nord-Australia, der året er delt i en våt og en tørr årstid. Dyrene finnes på trestammer og i hule greiner, der de både soler seg og gjemmer seg. Arten søker føde i trærne og tidvis på bakken, og kosten består av insekter og andre virvelløse dyr, men også små virveldyr. Dyrene opptrer som lurejegere som holder fast på et område, og som er territoriale overfor artsfeller.

Dyrene kan ses hvile på trestammer i savanneskogen sent på ettermiddagen. Temperatur, luftfuktighet og årstidsrytme i leveområdene er ikke kjent i detalj. Stellet bygger derfor på at dyret er dagaktivt, soler seg, bruker trær og skjul i hule stammer og lever i et klima med tydelig regn- og tørketid.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

Stell

TERRARIET

Målene for *Varanus scalaris* er lånt fra *V. similis*, en nært beslektet, like stor trevaran. Et par skal ha et terrarium på omkring 100 × 100 × 200 cm (lengde × bredde × høyde), og 80 × 80 × 130 cm er det absolutte minimum. Høyden er viktig fordi arten er en klatrer, og den skal ha både loddrette og skrå greiner å bevege seg på.

Innred med flere hule korkrør, som dyrene bruker som soveplasser, og dekk bakveggen med korkplater, så de kan klatre. Store potteplanter som yucca og philodendron gir dekning. Bunnen kan være et fem cm lag barkflis blandet med plantejord; arten er ikke kjent for å grave og trenger ikke det dype laget som bakkelevende varaner trenger. Arten er territoriell, så hold bare ett dyr eller ett par i terrariet, og gi paret mange skjul.

Til egglegging skal det være et reir, for eksempel en trekasse fylt med halvt jord og halvt sand, montert høyt på bakveggen, som hunnen bruker år etter år. Varmekildene skal være avskjermet: pærer og spotter skal sitte bak netting eller et vern, så dyret ikke kan brenne seg når det klatrer opp mot lyset. Døren skal kunne låses, for varaner er sterke og raske, og et dyr som slipper ut, er vanskelig å fange igjen. Ungdyr kan de første seks månedene holdes i et terrarium på 60 × 30 × 30 cm med korkrør og en lav vannskål, men det er bare en midlertidig løsning.

TEMPERATUR

Luften i terrariet til *Varanus scalaris* skal være omkring 30 °C i de øverste delene og 25 °C nede ved bunnen. En halogenspot på 150 W kan varme en solplass på en grein opp til lokalt 40 °C, og en gulvvarmekabel på 20 W kan varme bunnen litt. Mål solplassens overflatetemperatur med et IR-termometer og luften med et digitalt termometer, og sørg for en stor temperaturgradient, så dyret kan velge mellom varmt og kjølig.

Solplassen skal ligge i den lave enden av hva varaner generelt får: 40-45 °C er et forsiktig utgangspunkt. Ørkenvaraner som *V. acanthurus* får langt høyere overflatetemperaturer, men de lever under andre forhold og er ikke en rettesnor for en trevaran. Om natten slås varmen av, og temperaturen kan falle til omkring 22-25 °C. En kjølig vinterhvile anbefales ikke.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Til *Varanus scalaris* gir en daglig sprøyting om kvelden en passende luftfuktighet på 60-80 %. Sprøyt mindre i perioder der dyrene er mindre aktive og mer skjult, og mer igjen i den påfølgende regnperioden. Ventilasjonen skal være god, for stillestående, fuktig luft gir mugg og hudproblemer.

Sett alltid fram en skål med friskt vann og skift den daglig. Arten er ikke semiakvatisk og trenger ikke et basseng. Den drikker av skålen og av dråper på planter og glass. Fuktigheten er av mindre betydning enn temperaturen og lyset, men for lav fuktighet gjør hudskifte og egglegging vanskeligere.

LYS OG UVB

Varanus scalaris er dagaktiv og soler seg, så den skal ha en lys, varm solplass og UVB. Et UVB-rør omkring 30 cm over en yndet hvileplass, supplert med en 150 W metallhalogenlampe med dagslys, gir godt lys, og en kraftig UV-lampe på 300 W kan dessuten slås på i omkring 20 minutter hver dag. Et T5-rør i en reflektor, som brukes til sollelskende krypdyr, er en god moderne løsning: monter det over solplassen, og mål UV-indeksen med en UV-måler. Sikt mot en UV-indeks på 2-4 under solplassen (Ferguson-sone 3), og sørg for at det alltid er skygge, så dyret kan trekke seg unna.

Hold lyset på omtrent 12 timer om dagen, og la gjerne dagslengden følge årstidene litt. Ikke bruk lys eller varme hele døgnet, for dyret trenger en mørk og kjøligere natt. Skift UVB-rør etter produsentens anvisning, selv om de fortsatt lyser.

FÔRING

I naturen tar *Varanus scalaris* insekter og andre virvelløse dyr, men også små virveldyr. I fangenskap er insekter hovedfôret, mest dubiakakerlakker og andre kakerlakker i passende størrelse, med gresshopper som en yndet avveksling. Ørkengresshopper jages ivrigere enn vandregresshopper, særlig når de basker med vingene. Av og til kan dyrene få nyfødte mus, krøkle eller muslingkjøtt, særlig en drektig hunn. Pudre alle fôrdyr med et multivitamin- og mineralpreparat, og gi dessuten hvert dyr en dråpe flytende vitamin på et fôrdyr én gang i uken.

Styr mengden og hyppigheten etter dyrets kroppsform. En fettfattig kost av velnærte insekter og bare av og til virveldyr, som til *V. acanthurus*, er riktig også her. Nyfødte mus og egg er energirike og skal gis sparsomt. Arten tar imot nesten alt og blir lett for feit, så vei dyret jevnlig og juster mengden. Velg insekter som høyst er omtrent like store som dyrets hode.

Tilskudd med kalk er nødvendig, fordi oppdrettede insekter er fattige på kalk. Bruk kalk med D3 til de fleste måltidene og et multivitamin et par ganger i måneden. Hunner som legger egg, skal ha ekstra kalk og næring.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Sikkerhet først: alle varaner kan bite, og de har klør. *Varanus scalaris* er liten, så bittet gjør ikke samme skade som et bitt fra en stor varan, men sårene blør uvanlig mye, fordi giften hemmer blodets størkning. Dessuten kan klørne ripe og halen piske. Vask alltid hendene etter berøring av dyr, terrarium eller fôr, for varaner kan bære salmonella, og vask sår grundig. Oppsøk lege ved et dypt bitt, eller hvis blødningen ikke stopper.

Viltfangede dyr er sky og flykter eller gjemmer seg når de ser et menneske. Det er naturlig for en lurejeger og ikke tegn på at noe er galt. Ta derfor ikke bort skjul, og velg om mulig dyr som er født i fangenskap. Tilvenning skjer langsomt: vær til stede i rommet, arbeid rolig i terrariet, fôr med pinsett, og la dyret komme til deg. Ta ikke tak rundt dyret når det gjemmer seg, og ta aldri tak i halen. Noen dyr blir aldri vant til å bli holdt i hånden, og det skal respekteres.

Arten er territoriell. Hold hannene hver for seg, og hold bare et par sammen hvis terrariet er stort og godt innredet; følg dem nøye. Hunnen er ikke aggressiv mot hannen under drektigheten.

Dyret blir trolig 10-15 år, så det er en lang forpliktelse: et stort terrarium, levende insekter flere ganger i uken og jevnlig kontroll av lys og varme. Utgiften til fôr og lamper er løpende.

Les mer: Karantene og hygiene Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hos *Varanus scalaris* kjennes hannen på de små, hvite, tornete skjellene på halens underside like bak kloakken, og den er litt større med bredere hode og kraftigere hals. Hos den nært beslektede *V. similis* mangler de tornete skjellene, og utposninger ved hemipenis er ikke et pålitelig tegn. Kjønnsmodenhet er ikke kjent for arten, men med god fôring kan *V. similis* bli kjønnsmoden etter omkring to år, og det er et forsiktig utgangspunkt også her.

PARRING

Parringen hos *Varanus scalaris* er ikke kjent, så forløpet her er lånt fra *V. similis*. Dyrene parrer seg hvert år på samme tid. I perioden med lavere aktivitet er de mer skjult, og det sprøytes mindre. Når den fuktige perioden begynner, sprøytes det mer, og dyrene får mer fôr. Etter fire til fem uker begynner hannen å jage hunnen rundt i terrariet, slikke på henne med tungen og skrape på ryggen hennes for å få henne til å løfte halen. Selve parringen er ikke nødvendigvis synlig, men økende appetitt og omfang hos hunnen viser at den har lyktes. Hannen kan bli i terrariet under hele drektigheten.

EGGLEGGING OG KULL

Kullstørrelsen er ikke kjent for *Varanus scalaris*; antallet 3-18 egg er lånt fra *V. similis*, der kull på 3-6, 11 og 12 egg er kjent, og et godt fôret par kan nå opp i 15 og 18 befruktede egg. Det er langt flere enn det som antas å være normalt i naturen. Eggene legges 4-6 uker etter parringen, mest om natten, og de graves dypt ned og dekkes omhyggelig. Kort før egglegging kan hoftebeina ses gjennom huden. Gi flere redekasser med jord og sand plassert forskjellige steder, og hold temperaturen på reirplassen på minst 27 °C. Etter eggleggingen skal hunnen ha det samme gode fôret som under drektigheten, så hun kan komme til krefter.

INKUBASJON

Tallene for *Varanus scalaris* er lånt fra *V. similis*. Eggene ruges ved 28-29 °C i grupper på tre til fire i lukkede plastbokser med litt perlitt, bare halvt nedgravd, så man kan se tegn på døde egg. Egg tåler tørke bedre enn for mye fukt: for våt bunn får eggene til å svette eller sprekke, mens for tørr bunn gir fordypninger i skallet. Etter to til tre uker fuktes bunnen lett ved å dryppe vann i hjørnene uten å treffe eggene. Ungene klekkes etter 120-136 dager og kommer seg selv ut av egget innen et døgn. Merk toppen av eggene med et kryss, så de ikke snus.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene av *Varanus scalaris* kan de første seks månedene holdes i et glassterrarium på 60 × 30 × 30 cm med korkrør, en lav vannskål, en varmespot og et UVB-rør. Bunnen er kjøkkenpapir til navlen har grodd. Allerede fra fjerde dag tar ungene små sirisser, kakerlakker og biter av krøkle og nyfødte mus fra en pinsett, og fôret pudres med vitaminer og mineraler. Ungene er grådige, og en stor gruppe på 15-18 unger skal deles opp, så man kan kontrollere hvor mye hver enkelt får. Tallene er lånt fra *V. similis*, og veksten er ikke kjent for arten; skill derfor ungene tidlig, og vei dem jevnlig.

Helse og vanlige feil

For *Varanus scalaris* gjelder de samme typiske problemene som hos andre små varaner, for eksempel *V. acanthurus*:

- Fedme. Arten tar nesten alt, og energirikt fôr som nyfødte mus og egg gjør dyret feit. Vei dyret jevnlig, og hold fôret insektbasert.
- Mangel på kalk og UVB, som gir bløt kjeve, krumme lemmer og skjelvinger (beinsykdom).
- For lave temperaturer, som gir dårlig fordøyelse, nedsatt appetitt og svakere immunforsvar. Dyret skal ha mulighet til å varme seg helt opp.
- Eggleggingsproblemer hos hunner uten redested eller uten tilstrekkelig kalk. Gi alltid en rede.
- Parasitter og stress hos viltfangede dyr. Få nyinnkjøpte dyr sjekket for innvolds- og blodparasitter av en veterinær med krypdyrerfaring, og hold dem i karantene.
- Forbrenninger fra uskjermede pærer.

Dyr i handelen er sjeldne sammenlignet med andre små varaner. *V. scalaris* oppdrettes ikke jevnlig, og dyr i handelen er trolig villfangede eller har uavklart opprinnelse, noe som gir økt risiko for parasitter og stress. Kontakt en veterinær hvis dyret slutter å spise i mer enn et par dager, går ned i vekt, puster tungt eller sitter med åpen munn, har hevelser eller en myk kjeve,

eller hvis hunnen går med egg uten å legge dem.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.